

Vojenské vzdelanie záložných dôstojníkov.

V úvahách o otázkach vojenských vychádzame a opierame sa o zkušenosti svetovej vojny. Je to vec celkom prirodzená, veď vojna, ako praktické prevádzanie vojenských vedomostí, bola zkúškou pre teórie, z ktorých mnohé dokázaly sa byť správnymi, užitočnými, mnohé ale neobstály. Padly ako neužitočné, hneď pri prvých pokusoch, ktoré sledovali ich praktické využitie.

Mnohé teoretické predpoklady, pravidlá, ktoré sa pred svetovou vojnou zdaly byť skalopevnými, nepodvrátiteľnými, hneď na začiatku vojny sa rozplynuly, ako bubliny mydlové. Jedna z nich bola, že vojna, pri plnom využití modernej válečnej techniky, vyústi rýchle, rozhodné boje, teda že dlho trvať nemôže, ale sa rýchlo skončí. Nestalo sa tak, ba dokázalo sa, že čím dokonalejšie sú zbrane útočné, tým dokonalejšie sú aj prostriedky obranné. Dlhotrvajúce vojny technickým pokrokom sa síce hodne skrátili, ale úplne sa neznemožnili; a naskrze nie v tom smysle, že by prvé boje musely byť rozhodujúcimi pre celú ďalšiu vojnu. Táto okolnosť znamená, že pri veľkých ztratách na ľuďoch, vo válečnom stave nachádzajúce sa štáty, nútené sú postaviť do boja široké masy ľudové a tie v prospech vojenských cieľov čím úspešnejšie využiť, teda každého včas a na pravé miesto postaviť.

Predošle spomenutý teoretický predpoklad, že vojna za niekoľko mesiacov bude rozhodnutá a sa končí, privádzalo ešte i povolané kruhy vojenské k domnienke, že vojsko aktívne slúžiace zlikviduje celé válečné ťaženie a na zálohy prípadnú prípadne len úkoly podriadenéjšie, doplňovanie vojska aktívne slúžiaceho a služba vo vnútrozemí. Bol to len predpoklad a to predpoklad mýlny. Aktívne slúžiace vojská hneď v prvých mesiacoch vojny utrpeli také ohromné ztráty, že v bitevných liniách v krátkej dobe k prevahe došli (číselne) zálohy, ktoré potom cez celú vojnu tvorily väčšinu armád. Význam armádu doplňujúcich záloh vo svetovej vojne s mesiaca na mesiac stúpali. Chvatom sa tvorily nové voj. telesá i v operačných územiach a v zápolí, aby ztráty bojujúcich šikov mohli byť včas nahradené. S touto okolnosťou počítame i v budúcnosti. Mierový počet vojenských telies sa obmedzuje na ten najnutnejší počet, ale pri prípadnej vojne hneď by sa tvorily nové vojskové jednotky.

Geografické polozenie nášho štátu, s hranicami príliš rozťahlými a od juhu strategicky tiež prílišne otvorenými, stavia našej armáde úkoly ťažké a vážne. Sledujeme síce smery sebaobránné, defenzívne, ale práve táto okolnosť dvojnásobne pripadá na váhu, lebo pri obrane vlasti, vlastného štátu ide nielen o záujmy strategické, ale i o každú piad' pôdy, ktorá akoby zo živého tela národa

bola vyrezaná, keby pre nedostatok obranných síl nútení sme boli niečo z nej vypustiť z vlastných rúk. K obrane vlastných hraníc štátnych potrebujeme teda hneď také bojovné sily, na ktoré aktívne pôsobiace vojsko samo o sebe iste nestačí, počítame teda s brannou silou celého národa.

Výcvik armády, príprava k prípadnej sebaobrane so zbraňou v ruke, nestrpí ilúzie o rýchlom rozhodovaní v budúcich vojnách, nútno je počítať so všetkými okolnosťami a možnosťami, ovšem nie s hľadiska prepriateho pesimizmu, ale ani nie príliš optimisticky, lež vážnou rozmyslenosťou, ktorá nepozná klamnú nádej, ale ani nemožnosti. Prvou okolnosťou je, ktorej venujem zvýšenú pozornosť, že obsadenie našich hraníc, zabezpečenie strategicky významnejších bodov, zaujme značnú časť aktívne slúžiacej armády, úkoly vnútorné, výcvik nováčikov, vyzbrojenie a vystrojenie doplňovacích záložných formácií znovu požaduje značný počet dobre zapracovaných aktívnych dôstojníkov a poddôstojníkov; následkom toho hneď v prvých dňoch vojny vzniknú v bojových šikoch medzery, ktoré treba rýchlo a dobre zaplňovať. Zabezpečiť potrebný počet dobre vyškolených a pripravených voj. síl už k doplneniu prvých nedostatkov, potrieb, je otázkou významu prvotriedneho. Týmto cieľom slúžia v dobe mieru i postupné cvičenia v zbrani, ktoré pripravujú záložníkov vôbec, i dôstojníkov i mužstvo, k vážnym úkolom válečným; nacvičiť si armádu širokých mas s plnou pohotovosťou, nastúpiť kedykoľvek do služieb národnej obrany. V pojme pohotovosti národa je zahrnutá, ako požiadavka samozrejmi a pohotovosť dôstojníkov v zálohe, teda ich výcvik, dľa možnosti čo najlepši a všestranná vzdelanosť vojenská.

Pri dôstojníkoch aktívne slúžiacich, ich predbežná dôkladná voj. vzdelanosť, nepretržitá prax vo veciach vojenských, až na malé výnimky, zaručuje dosiahnutie úrovne tej vojenskej vzdelanosti, ktorá sa od dôstojníka právom požaduje. Nie je tomu tak ale pri dôstojníkoch záložných. Týchto iné životné pomery a okolnosti nielen hatia, aby venovali pozornosť veciam vojenským, ale ju od nich mnohokrát aj odvádzajú. Už príprava zál. dôstojníka k službe vojenskej je kratšia; praktické použitie a prehĺbenie, prezenčnou službou a školou pre výchovu zál. dôstojníkov nadobudnutých vedomostí, vzdelanosti obmedzuje sa na cvičenia v zbrani, teda ukazuje sa tu ešte akási medzera, nedostatok a to je: potreba rozšírenia všeobecnej i praktickej a špeciálnej vzdelanosti zálož. dôstojníkov.

Svetová vojna dokázala potrebu a dôležitosť vojensky dobre školených zál. dôstojníkov, veď prakticky vlastne oni viedli vojnu, keďže pro mnohé ztráty nebolo dost' aktívnych dôstojníkov k vyplneniu nedostatkov. V budúcnosti úkoly zál. dôstojníkov budú ešte složitejšie a dôležitejšie, preto k tým dôkladne pripraviť ich v dobe mieru, je priamo nutnosťou. Predĺžená prezenčná služba zál. dôstojníkov v našej armáde, oproti jednoročnej službe pred vojnou, je už jedným krokom napred. Pri dnešnej 18mesačnej prezenčnej službe, oproti predválečným 12 mesiacom, je už náprava 50%-ná; ač rátame s prípadným znížením dnešnej doby prezenčnej služby, ale práve to bude tiež jedným závažným dôvodom, aby sme hľadali iné cesty a prostriedky, ktorými by sa voj. vzdelanosť zál. dôstojníkov stále rozširovala a prehľbovala.

Zavedením inštrukčných kurzov, v otázke rozšírenia vojenskej vzdelanosti, voj. správa urobila druhý krok napred; lež i pri týchto

ostáva ešte vždy otvorenou otázkou, ako zariadiť tie, aby pôsobili všeobecne. Dôraz kladiem na slovo všeobecne, lebo dosavadne kurzy ač boli sriadené pre všetkých, predsa sa ich všetci zál. dôstojníci zúčastniť nemohli. Hatily ich v tom najviac ťažkosti, vyplývajúce z občianskeho povolania a zamestnania, ale ešte vo väčšej miere vzdialenosť sídel voj. posádok, resp. inštrukčných kurzov od bydlisk mnohých zál. dôstojníkov.

Prvý praktický výcvik v prezenčnej službe podáva tie základné teoretické a praktické vedomosti, na ktorých potom školy pre výchovu zál. dôstojníkov budujú ďalej k odbornému vzdelaniu frekventantov. Cvičenia v zbrani, v dvojročných obdobiach, obnovujú tieto nadobudnuté vedomosti a hlavne dávajú možnosť tie prakticky použiť, aplikovať na pomery aspoň podobajúce sa pomerom bojovým, ale v značnejšej miere ich nerozširujú, ač je isté, že ich trvale prehlbujú. Nemôžeme sa uspokojiť len s osvojením si vedomosti jednej zbrani, lebo moderná vojna požaduje od dôstojníka i vedomosti špeciálne a súčinnosť všetkých zbraní požaduje tiež aspoň všeobecnú znalosť vedomostí, týkajúcich sa ostatných zbraní. Ako som už aj spomenul, ide teda nielen o prehĺbenie voj. vzdelanosti, ale i o jej rozšírenie.

Záložný dôstojník, opustivší školu pre výchovu zál. dôstojníkov, za istý čas má ešte možnosť uplatniť svoje nadobudnuté voj. vedomosti i prakticky u voj. telesa, ku ktorému je zadelený, ale po prepustení z prezenčnej služby, keď znovu prejde do svojho občianskeho povolania, obyčajne zanechá aj všetky veci vojenské, až pri najbližšom cvičení v zbrani, venuje im znovu väčšiu pozornosť. Postavenie zál. dôstojníka iste neznamená len dosiahnuť tú hodnotu a potom o celú vec ďalej sa nestarať, ale práve dosiahnutie hodnoty kladie aj mravné povinnosti, snažiť sa udržať na úrovni tej voj. vzdelanosti a pohotovosti, ktorú nielen voj. správa, ale i národ a vlast právom očakáva. Je isté, že sú snaživí zál. dôstojníci, horliví vlastenci, ktorí s plným porozumením snažia sa prehlbovať a rozširovať svoje voj. vzdelanie aj vtedy, keď sú k tomu, v pobyte v zálohe, voj. správou priamo nie ponúkaní a priťahovaní, ale je isté aj to, že nie je to zjav všeobecný, nie je to tak na celej čiare. Príčiny toho sú mnohé. Mladí zál. dôstojníci, opustivší po prezenčnej službe svoje kmeňové telesá, sú zaujatí starosťami umiestnenia sa v občianskom živote; k tým sa pridružia neskoršie starosti rodinné, k tomu ešte i tá okolnosť, že mnohí pôsobia na miestach, kde niet voj. posádok, teda niet toho, čo by ich každodenne upozorňovalo na veci, i na vlastné povinnosti vojenské, niet príležitosti zaoberať sa s vecmi vojenskými a následkom týchto okolností nastane istá ľahostajnosť, nevšímavosť si vecí vojenských. Potrebné je nájsť prostriedky, ako čeliť týmto zjavom, ktoré pri vhodnom zákroku iste by sa dali nielen odstrániť, ale aj v prospech rozšírenia vzdelania zál. dôstojníkov obrátiť.

V snahe o vážne riešenie tejto dôležitej otázky, nutno je vychádzať z daných pomerov, ktoré nie sú jednotné. Uvažujúc o najdôležitejších okolnostiach, zvlášte vzhľadom na pomery, v ktorých jednotliví zál. dôstojníci v ohľade prístupnosti k voj. telesám žijú, mohli by sme ich rozdeliť na tri skupiny.

Prvú skupinu by tvorili zál. dôstojníci, žijúci v oblasti niektovej vojenskej posádky.

Riešenie otázky, účelného rozširovania ich voj. vzdelania, najmenej prekážok a ťažkostí by malo v tejto skupine, lebo je tu daná možnosť priameho zasahovania do vecí i so strany voj. správy a v takýchto miestach sú i potrebné inštrukčné sily a iné potrebné pomôcky, k praktickému pokračovaciemu vzdelaniu potrebné.

Druhú skupinu by tvorili zál. dôstojníci, žijúci v mestách, kde niet vojenskej posádky.

Tu sú ťažkosti riešenia otázky už o mnoho väčšie, ako u skupiny prvej. Jednou výhodou tohoto zadelenia je len snáď to, že v takovýchto mestách, alebo aj v ich bližšom okolí, nájdeme väčší počet zál. dôstojníkov, teda predpoklad možnosti utvorenia pomerov, ktoré by to rozširovanie vzdelania aspoň usnadnily, alebo napomáhaly.

Tretiu skupinu by tvorili zál. dôstojníci, žijúci na vonkove, mimo väčších kultúrnych stredísk.

Táto tretia skupina zál. dôstojníkov má istú výhodu v tom, že žijúc v bezprostredných stykoch s vonkovským obyvateľstvom, vie sa zžiť, vie porozumieť smýšľaniu a citeniu ľudu, širokých mas, teda nadobudne si i istú duševnú pripravenosť, pohotovosť a schopnosť, ktorá jej umožní i psychologicky lepšie vplývať na masy. Ale z druhej strany sú tu i ťažkosti o mnoho väčšie, ktoré organizáciu pokračovacieho vzdelania značne obťažujú, často z ohľadov organizačných skoro úplne znemožňujú.

Týmto rozdelením zál. dôstojníkov na tri skupiny, nemienim rozdeliť aj otázku ich ďalšieho vzdelania. Zásada ostáva jednotná, od všetkých zál. dôstojníkov žiadať a aj podať im možnosť stejnomerného rozšírenia a prehĺbenia ich voj. vzdelaností. Navrhujem len spôsoby rozličného prevedenia, teda otázku rozličných ciest a prostriedkov, vedúcich k jednému cieľu, dľa rozličných životných pomerov zál. dôstojníkov, alebo ešte presnejšie to označiac, dľa výše označených troch skupín.

Prv než by sme sa pustili do podrobného uvažovania o cestách a prostriedkoch, ako dosiahnuť tieto ciele, potrebné je osvetliť, bližšie určiť a definovať úkoly, ktoré dosiahnuť chceme.

V školách pre výchovu zál. dôstojníkov sú podávané aj vedomosti vyššie; také, ktoré dľa predpokladu ten zál. dôstojník sám prevádzať ani nebude, ako: taktické rozčlenenie práporu, prípadne pluku v boji, postup toho, ovšem len v tej miere, aby i ten veliteľ čety, prípadne roty vedel sa v situácii ľahko a dobre orientovať, tej porozumieť a z toho vyvodiť vlastnou iniciatívou svoje úkoly. Pri cvičení v teréne je tiež prvým úkolom, podať nástin všeobecnej situácie, ktorej porozumieť majú nielen velitelia oddielov, ale i každý jeden vojak, aby svoje úkoly správne vmiestil do rámca vyšších cieľov. Žiadame teda od každého člena armády, aby mal rozhľad trochu širší, presahujúci medze osobnej pôsobnosti. Slovom nestačí len to vedieť, čo je v najužšom smysle slova viazané k postaveniu, ktoré ten ktorý člen armády zastáva; žiadame viac. Tu sa nám stavia predne potreba pozdvihnúť úroveň všeobecnej a špeciálnej voj. vzdelanosti zál. dôstojníkov na ten stupeň, na ktorom budú schopní bez cudzej pomoci nastiniť si, prezrieť danú situáciu a to nie len v rámci užších, ale i v celku, v rozmeroch širších; správne uvažovať o možnostiach a dôsledkoch, ktoré z danej situácie plynú, alebo plynúť môžu. V krátkosti: priviesť zál. dôstojníkov k správne

posudzovaniu a uvažovaníu i v otázkach komplikovanejších, v ktorých rozhlád a orientácia je ťažšia.

Je to možné len prehĺbením všeobecnej i špeciálnej vzdelanosti zál. dôstojníkov a to priamym zasahovaním do vecí samou vojenskou správou. Dnešný stav, v tejto otázke, nedrží za uspokojivý, ako to ani povolané úradné kruhy za uspokojivé nedržia. V cudzine po svetovej vojne, tiež boli robené vážné pokusy, ako riešiť čo najlepšie túto dôležitú otázku. V mnohých štátoch Európy, iniciatívou povolaných kruhov, boli založené rôzne organizácie dôstojníkov, ktoré vedľa toho, že pestujú city spolupatričnosti členov zálohy s armádou aktívnou, snažia sa ich aj vzdelanostne držať na úrovni, aspoň časovými a odbornými úvahami v spolkových časopisoch a propagáciou vojenskej literatúry.

U nás Sváz čsl. dôstojníctva, zahrňujúci v sebe i aktívnych i záložných dôstojníkov, vykonal na tomto poli tiež kus cennej práce. Vojenská správa ale pokročila aj ďalej so sriadením inštrukčných kurzov, v ktorých ja vidím najúčelnejší prostriedok k dosiahnutiu vytýčených cieľov. Inštrukčné kurzy, bez väčšieho finančného zaťaženia voj. správy, dosiahly výsledkov pozoruhodných i so strany teoretického, i praktického prehĺbenia vzdelania ich frekventantov. Veľký ich význam uznala i vojenská správa tým, že pri povýšení, do prvej skupiny boli zaradení tí zál. dôstojníci, ktorí s úspechom absolvovali niektorý inštr. kurz. Túto zásadu, v záujme armády, držím za potrebné udržať i v budúcnosti, ovšem nie v dnešnej forme, ale rozšírené a prispôsobené všetkým pomerom, v ktorých žijú zál. dôstojníci.

Riešenie otázky účelného a úspešného ďalšieho vzdelania zál. dôstojníkov môže byť provedené len na podklade jednotnom, to je: postaviť požiadavky, alebo presnejšie, podmienky postupu, rovnaké; ale zároveň aj dať možnosť, aby tieto požiadavky a podmienky mohli splniť bez výnimky všetci. Vedúcou zásadou bola i dosiaľ táto myšlienka, ale doterajšie inštr. kurzy predsa sa nestaly všeobecnými, pre všetkých prístupnými, lebo rôzne životné okolnosti jednotlivcov stavali mnohé prekážky, ktoré nenútený, dobrovoľný ráz sriadených kurzov a ani ochota a snaživosť jednotlivcov, nebola v stave odstrániť. Všímajme si predne daných predpokladov, s ktorými je nútno počítať, lebo veď nemožno život a rôzne životné okolnosti prispôbiť požiadavkám pokračovacieho vzdelania zál. dôstojníkov, ale opačne, tieto požiadavky a podmienky je potrebné prispôbiť daným pomerom.

V otázke voj. vzdelania záložníkov vôbec a tak i zál. dôstojníkov je najzávažnejšia okolnosť: doba prezenčnej služby. Túto stanoví zákonodarstvo, to teda prijímame, ako skutočnosť, na ktorej sa meniť nedá len cestou zákonodarnou, ovšem počítame i s tým, že hlavne z dôvodov úsporných v budúcnosti ešte aj dnešná 18mesačná prezenčná služba bude skrátená na 14, prípadne i na 12 mesiacov. V tejto pevne stanovenej dobe prezenčného výcviku i služby pri plukoch, rešp. výcvik praktický, i školy pre výchovu zál. dôstojníkov, snažiť sa budú podať frekventantom všetky tie vedomosti, ktoré pre zál. dôstojníka sú nezbytné potrebné; ale rozšírenie, prehĺbenie a udržanie tých na úrovni ustavičného pokroku voj. techniky, prípadne predsa len na dobu pobytu v zálohe, keď voj. správa so zál. dôstojníkmi priamo nedisponuje, lebo títo v svojom občianskom povolaní sú viazaní k istým životným pomerom a k svojím povinnostiam.

Cvičenia v zbrani sú sice dôležité, ale pretože sú pomerne len krátkodobé a so všeobecným bojovým cvičením nesú sa smerom praktickým, teoretické vedomosti ani nemôžu rozšíriť natoľko, ako je to potrebné, tento úkol pripadá novej úprave vzdelania zál. dôstojníkov. Túto úpravu by som odporučal stavať na princípe vyššieho hodnotenia postupových hodností, ktoré zál. dôstojník dosiahnuť môže, myslím to v tom smysle, aby bolo istými požiadavkami a podmienkami obťažené dosiahnutie tých hodností, tým by si ich sami zál. dôstojníci vyššie cenili a to by bolo vzpruhou k vzbudeniu ich snaživosti, ale zároveň bola by podaná aj možnosť, tie podmienky splniť každému. Podrobnejšie formulujúc túto zásadu, viazal by som postup zál. dôstojníkov k podmienkam, ktoré v ďalšom uvažovaní chcem podrobnejšie objasniť a opísať. Hodnosť podporučíka, ako sa to už v tomto roku stalo, po úspešnom, alebo zrovna vynikajúcim absolvovaní školy pre výchovu zál. dôstojníkov a po osvedčení sa v praktickej službe u pluku, by aspirant ešte v dobe prezenčnej služby, prípadne pri prepustení z nej dosiahol. Túto úpravu prvého postupu, dosiahnutie hodnosti dôstojníka, držím za veľmi správnu i z ohľadov služobných i z psychologických. Pri vymenovaní za podporučíka mladý dôstojník hneď v dobe prezenčnej služby bude mať možnosť i prakticky uplatniť a prehĺbiť svoje vedomosti, vžiť sa do zodpovednosti a postavenia dôstojníka, duševne zase dostane sa mu odmeny, uznania za pilnosť a snaživosť, ktorú preukázal i v škole i v službe u pluku, bude mu to zároveň povzbudením k ďalšej pilnosti a snaživosti. Pre tých, ktorí by v dobe prezenčnej služby predpísanej kvalifikácie a tak ani hodnosti podporučíka nedosiahli, ostala by možnosť dosiahnuť tej po úspešnom absolvovaní jedného pokračovacieho kurzu pri prvom cvičení v zbrani. Menej usilovní aspiranti by takto zaostali v postupe za vynikajúcimi, ale neznamenalo by to ich zaostalosť na všetky časy, lebo neskoršia pilnosť by im to ešte mohla nahradiť, čo v prvej dobe zameškali.

Dosiahnutie hodnosti poručíka viazal by som k ďalším podmienkam a požiadavkám. Bolo by to nové preukázanie schopností a rozšírených voj. vedomostí po druhom, alebo treťom cvičení v zbrani, teda bolo by to úspešne vykonaná skúška. Touto novou požiadavkou nemyslím len na opakovanie látky a skúšky školy pre výchovu zál. dôstojníkov, ač i to samé nebolo by bez významu, lebo mnohé veci pozabúdajú mladí zál. dôstojníci (keď pri svojom občianskom povolaní na veci vojenské mnohí ani nemyslia, nie žeby sa s nimi vážne a sústavne zaoberali), ale pod touto požiadavkou myslím preukázanie rozšírených vedomostí i smerom praktickým i teoretickým. Táto druhá požiadavka, poľažne podmienka by nedopustila ochabnutie usilovnosti a zaujatosti o veci vojenské ani tým, ktorí hodnosť podporučíka dosiahli už v dobe prezenčnej služby, lebo ďalší ich postup by bol viazaný práve k takej usilovnosti a snaživosti, akú preukázali prv, pri dosiahnutí hodnosti podporučíka. Táto možnosť, napraviť predošlé zaostatie pri menovaní, povzbudzovala by aj tých, ktorý z povýšenia v dobe prezenčnej služby vypadli, lebo by mohli prípadne i dohoniť v hodnosti tých svojich druhov, ktorý ich už predbehli. Pri tejto druhej dôstojníckej hodnosti podmienka preukázania istých rozšírených vedomostí bola by tiež všeobecná, platná pre každého, bez ohľadu či vynikal v službe u pluku, alebo či vtedy zaostal; dľa toho potom i z tých prv vynikajúcich by sa našli, ktorý podmienkam nezod-

povedali a z povýšenia by teraz vystali; ale iste by sa našli, ktorí by so svýšenou usilovnosťou snažili sa doplniť svoje vedomosti, aby už teraz druhý raz z povýšenia nevystali.

Ďalší postup na hodnosť nadporučíka a kapitána bol by tiež umožnený, ale len pri zodpovedaní novým požiadavkám a podmienkám, ktoré by vydaly svedectvo nielen o zdatnosti toho-ktorého zál. dôstojníka, ale i jeho snaživosti a porozumení svojim voj. povinnostiam.

Toto viazanie postupu v hodnostiach zál. dôstojníka k istým, presne určeným a formulovaným podmienkam, požiadavkám, odôvodňujem jednako i dôvodmi slúžobnými, i psychologickými. Slúžobné dôvody sú tieto: Po prezenčnej dobe výcviku, týmto spôsobom vojenská správa mala by možnosť priamo zasahovať do riadenia ďalšieho vzdelania zál. dôstojníkov a to ve väčšej miere, ako jej to umožňovali terajšie cvičenia v zbrani, dľa potrieb armády, mohla by riadiť i špeciálny výcvik zál. dôstojníkov v dobe ich pobytu v zálohe. Psychologické momenty sú nasledovné: Každý zál. dôstojník bol by vedomý toho, že nestačí tej usilovnosti a snaživosti len do dosiahnutia prvej dôstojnickej hodnosti, teda kým sa stane podporučíkom, ale jestli nechce v postupe zaostať, musí sa o to predne sám snažiť. Týmto obťažéním postupu, by sa stala i tá dosiahnutá hodnosť, aspoň v očiach zál. dôstojníkov, viac cennou, lebo nepotrebuje ani dokazovania, že k čomu s väčšou námahou sa dopracujeme, to si viac aj ceníme a vážime. Dnešný stav tejto veci zakladal sa síce tiež na tejto zásade, ale nemal tú zásadu tak podrobne formulovanú a tak zariadenú, aby ňou bolo možno zasahovať i do otázky vzdelania dôstojníkov v zálohe i v dobe ich pobytu v zálohe. Praktické formulovanie spomenutých podmienok a požiadavok snažím sa podať tu aspoň v hlavných rysoch.

Prvá podmienka, ku ktorej by bolo viazané dosiahnutie hodnosti poručíka v zálohe, je dokázanie vedomostí v rozsahu látky dvoch inštrukčných kurzov, jedného teoretického a druhého praktického. Je to požiadavka iste nie prehnaná, ale vyplývajúca zo skutočných potrieb. Ťažšie riešiteľnou jej stránkou je, ako ju uviesť do života, aby to nebolo výhodou pre jednu a prekážkou pre druhú časť zál. dôstojníkov.

Zál. dôstojníci, bývajúci v oblasti nektorej posádky, iste s radosťou by sa chopili možnosti dosiahnuť predpísané vzdelanie, ktoré by im umožnilo dosiahnuť hodnosť poručíka; ovšem ťažkosti a prekážky vyskytly by sa i tu. Prvou otázkou by bolo, ako sriaďovať tieto pokračovacie inštrukčné kurzy v oblastiach posádok? Pravidelne každoročne, či periodicky v dlhších obdobiach?

Každoročne ich usporiadúvať bolo by snáď zbytočné, nie len pre finančné náklady, ale i pre nedostatočný počet poslúchačov. Nemám po ruke štatistické dáta, výkazy počtu zál. dôstojníkov v jednom odvodnom ročníku, ale myslím, že vyjmúc niektoré väčšie posádky, ako Prahu, Brno, Bratislavu, Olomouc, Košice atď., vo väčšine posádok jeden odvodný ročník by nedal dost poslúchačov inštrukčnému kurzu. V menších posádkach (vzhľadom na určenú podmienku postupu, po druhom cvičení, na základe úspešného absolvovania, alebo preukázania vedomostí jedného teoretického a jedného praktického inštr. kurzu) držím za potrebné usporiadovať

takéto kurzy aspoň v obdobiach dvojročných. Tieto kurzy by boli zároveň i teoretickými i praktickými. V dobe štyroch rokov, teda do druhého cvičenia v zbrani zál. dôstojníkov, preto navrhujem usporiadať nie jeden, ale dva kurzy, aby sa snaživým zál. dôstojníkom umožnilo i absolvovanie druhého, teda v prvom postupovom období dvoch kurzov, ale aj tým slabším, ktorý by v prvom kurze nedosiahl požadovanej klasifikácie, bola by daná možnosť, v druhom kurze napraviť predošlý neúspech. Návšteva kurzov by nebola povinná, ale by to bola podmienkou postupu, teda vo vlastnom záujme každý by sa snažil svoje súkromné pomery tak zariadiť, aby v prvých štyroch rokoch mohol byť frekventantom alebo prvého, alebo druhého kurzu.

Látku týchto prvostupňových inštr. kurzov obmedzil by som predovšetkým na otázky taktické. Taktické rozvíť otázk, vzhľadom na bojovné úkoly čety, roty, práporu, vo všetkých možných situáciách. Ako z tohoto krátkeho označenia látky kurzov, v dobe prvých dvoch cvičení v zbrani, vidieť, účelom ich by bolo, priviesť k samostatnému posudzovaniu a rozhodovaniu zál. dôstojníkov v otázkach taktických. Tým by sa doplnila aj látka školy pre výchovu zál. dôstojníkov, ktorá sice túto samostatnosť snaží sa vzbudiť a upevniť, ale pre krátkosť času a pre veľký počet frekventantov nemôže pracovať tak individuálne, nemôže venovať každej osobe toľko času a pozornosti, ako to dôležitosť tejto otázky vyžaduje.

Kurz teoretický s praktickým by bol úzko spojený, alebo správnejšie, každý kurz by bol aj teoretickým, aj praktickým. Časové rozdelenie, alebo spojenie tých riadilo by sa miestnymi okolnosťami. Spojenie kurzu teoretického s praktickým preto držím za potrebné, lebo len praktický kurz, pre rôzne okolnosti, nemohl by byť časovo tak rozsiahly, aby sa na všetky otázky rozšíril a aby individuálne priviedol každého frekventanta na stupeň samostatného rozhodovania. To by mal podať a v tom by bol zároveň aj školou kurz teoretický, ktorý by budoval na samočinnosti frekventantov. V praxi myslím to nasledovne: Inštrukčný kurz bol by držaný týždenne raz a to v ten deň, v ktorom by si ho väčšina prihlásivších sa frekventantov žiadala. Štátne úrady a aj podniky súkromné svojím zamestnancem by umožnili aspoň polodennú návštevu týchto praktických kurzov. Pri porozumení dôležitosti tejto otázky mohlo by sa to stať bez ujmu služobných záujmov v občianskom povolaní, teda s výhradou, že zamestnanec obdržavší povolenie pravidelnej návštevy praktických kurzov, zameškané práce by nahradil, alebo so zvýšením pilnosti, alebo v čase voľnom, bola by to obeť i z tejto stránky len pre zál. dôstojníkov a nimi donesená.

Pre teoretické kurzy, riešenie časovej otázky bolo by snádnejšie. Ktorákoľvek večerná hodina, alebo aj nedeľnejšie popoludnie tomu by sa hodilo, lebo v týchto dobách, každý zál. dôstojník, nech je akéhokoľvek občianskeho povolania, je pánom svojho času, s ktorým voľne disponuje.

Pre praktické kurzy je už ťažšie nájsť také riešenie, ktoré by každému vyhovelo, ale práve preto navrhujem v prvej štvorročnej dobe držať dva kurzy, aby si v nich každý mohol nájsť možnosť k navštevovaniu alebo jedného, alebo druhého. Do detailného uvažovania o časovom umiestnení kurzov sa teda ani nepúšťam, miestne okolnosti určia najlepšie, ako a kedy bude to najlepšie, ale

za dôležité držím zdôrazniť, aby spojitosť kurzu teoretického s praktickým bola čo nejužšia. Látkou kurzu teoretického by vlastne úkoly kurzu praktického, aspoň východiskom by mohli byť, aby sa z nich rozvinuly, ako zo základu praktického, teoretické prednášky širšieho rozsahu.

V každej hodine teoretického kurzu, pre nasledujúce praktické cvičenie vydali by sa úkoly, označujúce v hrubých rysoch všeobecnú situáciu, zábery nepriateľských oddielov (tieto aspoň ako predpoklad) a úkoly vlastné. Presné vypracovanie a detailné provedenie vydaných úkolov pripadlo by zál. dôstojníkom, frekventantom kurzu, bolo by to vypracovanie písomné. Toto samostatné uvažovanie a vypracovanie úkolov, ako prostriedok, vedúci k samostatnosti a k samostatnosti v otázkach složitějších, držím za potrebný a dôležitý, lebo hlbšie utkvie v myslí to, k čemu sme sa vlastným úsilím dopracovali, ako to, čo nám bolo už hotové podané.

Vypracované písomné úkoly v krátkosti by sa, pri najbližšom cvičení praktického kurzu pojednaly aspoň natoľko, aby veliteľ kurzu mohol vybrať z nich jeden, ktorý by sa danému úkolu najlepšie hodil, aby sa tak i prakticky dokázala správnosť, či nesprávnosť teoretického predpokladu. Tento spôsob výchovy samostatne rozhodujúcich veliteľov je síce nie nový, užívajú ho aj školy pre výchovu zál. dôstojníkov, a pri dobrom využití ho veliteľom kurzu je aj neoceniteľným výchovným prostriedkom, ale právo preto, na tomto vyššom stupni výcviku doprial by som mu ešte viac miesta v tom smysle, aby toto pokračovacie vzdelanie vychádzalo zo samostatnosti frekventantov. Zál. dôstojníci ešte aj po rokoch si spomínajú zaujímavejšie udalosti, bojové situácie a ich priebeh, zo školy pre výchovu zál. dôstojníkov a zo služby prezenčnej; kdežto prednášky teoretické z pamäti miznú rýchlejšie.

Predošle spomenuté samostatné písomné vypracovanie daných úkolov čiastočne by aj riešilo časové zariadenie kurzov, totiž aby medzi hodinou kurzu teoretického a praktického bola istá časová medzera, v ktorej by bolo možné riadne vypracovať dané úkoly. Dľa môjho návrhu ani táto okolnosť by nepôsobila žiadne ťažkosti, lebo — teoretická hodina kurzu, ako som to už aj spomenul, bola by držaná alebo v nedeľnajšie popoludnie, alebo v niektorej večernej hodine, kdežto nasledujúce praktické cvičenie mohlo by byť o 3—4 dni neskoršie.

V nasledujúcej hodine teoretického kurzu veliteľstvu kurzu oddané písomné úkoly by sa vo všeobecnom voľnom debatovaní podrobne prejednali, srovnávaly by sa s tým vypracovaním, ktoré už prakticky bolo provedené a vyvodilo by sa z toho mnohé cenné a zaujímavé poučenie, čo by bylo iste dobrou školou i pre tých nadanejších, ale i pre slabších, ktorým by takovéto debatovanie, pri dobrom vedení zkušeneho inštruktora, otváralo obzor širšieho rozhľadu.

Tento spôsob vzdelania zál. dôstojníkov v dobe ich pobytu v zálohe držím za jedine možný, lebo bez väčšieho zaťaženia voj. správy mohol by sa stať všeobecným, prístupným pre každého zál. dôstojníka. Nebolo by potrebné používať žiadnych donucovacích prostriedkov k riadnej návšteve prihlásivších sa frekventantov, lebo v prvom rade bolo by to ich osobným záujmom, aby si zadovažili predpísanú klasifikáciu, čo bez riadneho navštevovania kurzu nebolo by možné. Pri tomto spôsobe pokračovacieho vzdelania ne-

bolo by potrebné počítať s nahodilými okolnosťami, totiž či sa prihlási potrebný počet frekventantov, lebo to prihlásenie nebolo by závislé len od dobrej vôle, alebo ochoty jednotlivcov a hlavne, dobre by so to dalo previesť bez väčšieho finančného zaťaženia voj. správy, lebo v posádkach, kde by sa tieto kurzy sriadili, boli by po ruke všetky potrebné pomôcky.

Sriadenie takýchto pokračovacích inštrukčných kurzov pre druhú skupinu zál. dôstojníkov, teda pre tých, ktorí bývajú v mestách kde niet voj. posádok, stretlo by sa už s väčším množstvom prekážok. Prvou by bola okolnosť, že takéto mestá sú obyčajne menšie i počtom obyvateľstva, teda by prípadne ani nemaly do kurzu potrebný počet frekventantov. Druhou okolnosťou je, že pravidelne opakujúce sa sriadovanie týchto kurzov v mestách, kde ani potrebné pomôcky ani inštrukčné sily sa nenachádzajú, značilo by stálé a značné finančné obťaženie voj. správy, ponevác v celej republike jednalo by sa o množstvo takýchto kurzov. Pre tieto príčiny u druhej a tretej skupine zál. dôstojníkov, teda vôbec v mestách, kde niet voj. posádok, upustil by som od sriadovania pokračovacích inštr. kurzov a navrhoval by som iné riešenie. Keďže podmienka dosiahnutia hodnosti poručíka v zálohe, prípadne pre tých, ktorí v dobe prezenčnej služby nedosiahli hodnosť podporučíka, bola by všeobecná, každý by musel preukázať aspoň dobrú klasifikáciu jedného pokračovacieho inštr. kurzu; preto potrebné by bolo poskytnúť aj možnosť všetkým, aby tej podmienke zodpovedať mohli a nebolo by to ťažké.

Ako som už aj spomenul, pri splnení podmienky postupu, pri druhom cvičení v zbrani mohol by dosiahnuť hodnosť poruč. každý zál. dôstojník. Druhé cvičenie v zbrani mohlo by byť premenené na pokračovací kurz pre tých, ktorý v tej šročnej dobe nemali možnosť kurz absolvovať. Prakticky mohlo by to byť prevedené nasledovne: V dobe druhého cvičenia pri brigádach, alebo pri divíziach, boli by sriadované takéto pokračovacie kurzy. Preto nehorím určite, či pri brigádach, či pri divíziach, lebo by sa to riadilo dľa počtu tých zál. dôstojníkov, ktorí kurzy ešte nenavštevovali. Tieto brigádne, alebo divízijské pokračovacie kurzy, ako samostatné oddiele mohli by sa zúčastniť i veľkých armádných cvičení. Ale aby to zase nelákalo aj zál. dôstojníkov bývajúcich v oblastiach voj. posádok neprihlásiť sa do miestnych inštr. kurzov a radšej stráviť dobu druhého cvičenia v zbrani v kurzoch brigádných alebo divízijských, potrebné by bolo predĺžiť tieto kurzy aspoň o dva tri týždne dlhšiu dobu, ako je doba cvičenia v zbrani.

Týmto zadelením i pluky by maly v dobe cvičenia v zbrani záložných dôstojníkov, tých, ktorí bývajú v oblastiach voj. posádok praktické kurzy už absolvovali a pre ostatných sriadené brigádne, alebo divízijské kurzy nevyžadovaly by značnejšieho finančného nákladu, lebo by boli v dobe, keď pri cvičení v zbrani tých zál. dôstojníkov voj. správa by tiež len platila.

Tieto pokračovacie brigádne, alebo divízijské kurzy maly by ešte viac možnosti k dokonalému špeciálnemu výcviku frekventantov, ako kurzy posádkové, preto by som im dal prednosť ešte i pred posádkovými kurzami. Prípadne žeby sa dobre osvedčili, posádkové kurzy boli by jednoducho zrušené a pri druhom cvičení v zbrani každý zál. dôstojník by šiel do kurzu brigádneho, alebo divízijského.

Zavedením týchto presne stanovaných podmienok pri každom postupe do vyššej hodnosti, nastalo by akési zavedenie medzi zál. dôstojníkmi, ktoré by vzhľadom na záujmy armády škodné iste nebolo.

Pri povýšení na hodnosť nadporučíka, po vykonanom treťom, alebo štvrtom cvičení v zbrani, navrhoval by som klásť čo podmienky povýšenia nové požiadavky. Prvá podmienka by sa niesla smerom, rozšíriť vedomosti taktické, teda pri dosiahnutí hodnosti poručíka v zálohe každý by mal taktické vzdelanie rozšírené do tej miery, že by to zodpovedalo potrebám a záujmom armády či v dobe mieru, či vo vojne. V ďalších podmienkach, teda pri povýšení na hodnosť nadporučíka a kapitána v zálohe bola by zahrnutá požiadavka zvláštného, špeciálneho výcviku, gulometného, jazdeckého, minometného, výcviku obrany proti plynovým a leteckým útokom, čo by sa ale už ťažšie dalo dosiahnuť v kurzoch posádkových, zvlášť keď berieme v úvahu menšie posádky, kde by sa k tomu potrebné pomôcky nenašli.

Na tomto treťom a štvrtom stupni navrhoval by som výlučne kurzy divízijské, v ktorých by sa ten výcvik neobmedzoval len na cvičenie v kurzových oddieloch, ale hlavná rola by tu pripadla už navštevovaniu cvičení špeciálnych oddielov. Frekventanti týchto treťo a štvrtostupňových pokračovacích kurzov, cvičeniam špeciálnych oddielov by sa nielen prizerali, ich účasť nebola by len pasívna, ale vyvinuli by v tých i aktívnu činnosť, buďto pridelené týmto oddielom, alebo z frekventantov tvoriac samostatné oddiele tohoto druhu. Tieto treťo a štvrtostupňové pokračovacie kurzy mohli by byť tiež v dobe niektorého cvičenia v zbrani a to v dobe tretieho, alebo štvrtého a nezakladali by sa na dobrovoľnej ochote jednotlivcov. Navštevovanie týchto kurzov bolo by povinné pre každého, kto predošlé podmienky už splnil, to jest, kto už dosiahol hodnosť poručíka, resp. nadporučíka. Pri povinnej návšteve týchto kurzov neboly by osobné prihlášky, lebo patriční zál. dôstojníci miesto cvičenia v zbrani boli by do nich slúžobne prikazovaní. Prípadne, že by prikázanie všetkých zál. dôstojníkov jedného odvodného ročníka do kurzov pokračovacích narazilo na ťažkosti slúžobné, z tých ohľadov, že ich neprítomnosť pri službe u plukoch bola by cíteľná, mohla by sa táto otázka riešiť tak, aby boly sriadené dva kurzy, jeden v dobe tretieho a druhý v dobe štvrtého cvičenia v zbrani, tak by potom jedna polovina zál. dôstojníkov mohla byť prikázaná do prvého a druhá polovina do druhého pokrač. kurzu.

Predošle spomenuté slúžobné prikazovanie zál. dôstojníkov do pokračovacích brigádnych, alebo divízijských kurzov, nebolo by obťažné ani pre nich samých, lebo veď bolo by to v dobe, keď i ináče boli by nútení konať vojenskú službu v riadnom cvičení v zbrani. Odmenou za námahy a úspešnú prácu jednotlivcov bolo by i tu povýšenie do vyššej hodnosti. Na tomto stupni vzdelania zál. dôstojníkov bola by jednota v tom, že by sa nerobil rozdiel, medzi dôstojníkmi bývajúcimi v oblastiach voj. posádok a tými, ktorí bývajú mimo posádok, pre všetkých rovnako boly by sriadované kurzy brigádne, alebo divízijské, lebo zvlášťne posádkové kurzy už aj preto bolo by veľmi ťažko sriaďiť, že keď berieme do ohľadu už navrhované taktické posádkové kurzy, pri povýšení na hodnosť poručíka, počet tých kurzov bol by veľký, takmer na každý rok by pripadnul jeden kurz.

Na prvom stupni, teda pri podmienkach dosiahnutia hodnosti poručíka v zálohe, nechal by som ten dvojaký spôsob pokračovacieho vzdelania, teda kurzy posádkové pre tých, ktorí bývajú v oblastiach posádok a pre ostatných kurzy brigádne, alebo divízijské a to v dobe druhého cvičenia v zbrani. Týmto dvojakými kurzami bolo by umožnené aj tým zál. dôstojníkom, bývajúcim v oblastiach voj. posádok, ktorí pri posádkových kurzoch úspechu, to jest predpísanej dobrej klasifikácie nedosiahli, prihlásiť sa ešte do kurzov brigádnych, alebo takýto zál. dôstojníci boli by do nich služobne prikázaní.

Týmto zariadením bol by dosiahnutý dvojatý cieľ. Armáda by si dobre vycvičila vynikajúcich zál. dôstojníkov, mala by o nich spoľahlivé a presné posudky z viacerých prameňov, z viac kurzov, ale zároveň cvičila by si aj tých, ktorí nevynikajú zvláštnym nadaním. Posádkovými kurzmi by aj záujem zál. dôstojníkov o veci vojenské bol stále udržiavaný, nie len preto, že by tie boli predmetom rozhovorov zál. dôstojníkov a spoločnosti vôbec, ale i preto, že by zamedzily zakorenenie nevšímavosti a ľahostajnosti, ktorá sa ľahko dostaví k veciam, na ktoré nie sme upozorňovaní. Keby sa upustilo od sriadenia posádkových kurzov a boli by ponechané len brigádne, alebo divízijské kurzy, v dobe medzi prezenčnou službou a druhým cvičením v zbrani, teda hneď v prvých štyroch rokoch pobytu v zálohe mnohí by ani nemysleli na súkromnú samočinnosť, na sebvzdelanie vo veciach vojenských, spoliehali by sa úplne na kurzy, že im tie beztak podajú všetky tie vedomosti, ktoré sú, čo podmienky postupu do vyššej hodnosti, požadované.

Týmto spôsobom mohla by byť vybudovaná celá sústava vzdelania zál. dôstojníkov v dobe ich pobytu v zálohe. Ťažké úkoly pokračovacích kurzov ponúkali by zál. dôstojníkov, aby si tú prácu uľahčili so súkromnou prípravou, aspoň v otázkach teoretických, čo by bolo predne ich vlastným záujmom.

Po vypršaní doby prvej zálohy, ešte vždy by som nechal možnosť ďalšieho postupu na hodnosť štábného kapitána tým zál. dôstojníkom, dosiahnuvším už hodnosť kapitána, ktorí by vynikali v spisbe vojenskej, boli by prispievateľmi voj. časopisov, alebo by vydali nejaké voj. dielo. Túto činnosť samozrejme by som považoval len za dôkaz, že sa dotýčný zál. dôstojník s obľubou zaoberá s teoretickými otázkami armády. Obsahové posúdenie teoretických úvah patričného zál. dôstojníka, mohlo by byť podkladom pre klasifikáciu a pre povýšenie. Pre zál. dôstojníkov literárne menej činných, bola by nechaná možnosť, ešte i v dobe druhej zálohy, prihlásiť sa dobrovoľne k jednému cvičeniu v zbrani, alebo k opakovaniu niektorého špeciálneho kurzu divízijského, kde na základe dosiahnutej dobrej klasifikácie bol by povýšený. Takéto prípady boli by iste zriedkavé, lebo málo by bolo tých, ktorí už v staršom veku dobrovoľne by nechali, čo len i na krátku dobu, svoje občianske pohodlie a záujmy, ale keby ten záujem o veci vojenské bol taký, akým v skutočnosti má byť, neboly by ani tieto prípady tak zriedkavé, ako si to dnes ešte predstavujeme.

Proti týmto dôvodom dalo by sa snáď namietnuť, že by to mohlo viesť k prebytku zál. dôstojníkov. Od prebytku zál. dôstojníkov v žiadnych okolnostiach nebolo by sa čo obávať. Armáda

zál. dôstojníkov vychováva si práve pre potrebu prípadnej vojny, keď prípadné prebytky by sa rýchlo zredukovaly.

Do podrobného uvažovania o látke pokračovacích kurzov sa nepúšťam, nepripadá to do rámca tejto úvahy, len jedno chcem poznamenať: aby už i v škole pre výchovu zál. dôstojníkov i v neskorších pokračovacích kurzoch zvýšená pozornosť bola venovaná oboznámeniu sa so strelnými zbraňami iných štátov, aby frekventanti vedeli ich rýchlo a ľahko k ďalšiemu použitiu nespôsobnými urobiť, prípadne aby vedeli ich i použiť v neprospech nepriateľa a v svoj prospech. Praktické prevedenie takýchto úkolov pripadá síce mužstvu a poddôstojníkom, ale v čas vojny nieraz práve dôstojník sám musí v tom svojim osobným príkladom prechádzať, svojmu mužstvu to vysvetlovať, v tom ho prípadne i cvičiť.

Pod týmito strelnými zbraňami myslím nielen na guľomety, pri ktorých sa síce v boji najčastejšie prihodí, že ich môžeme zničiť, alebo hneď na mieste, kde boli odobrané, použiť proti svojim predošlým majiteľom, myslím ale i na delá každej veľkosti, zvlášť ale na delá horské, na minomety a iné zbrane, ktoré sa v boji na menšie vzdialenosti užívajú.

Aby záujem zál. dôstojníkov o veci vojenskej bol stále, i mimo povinnej voj. služby a rozličných kurzov, udržiavaný, už v škole pre výchovu zál. dôstojníkov mohli by byť frekventanti častejšie upozorňovaní na voj. sdruženia a organizácie stavovského rázu, ktoré pestujú city spolupatričnosti zál. dôstojníkov s dôstojníctvom aktívne slúžiacim. Je to u nás hlavne Sväz čsl. dôstojníkov, ktorý od prevratu vyvinul chvalitebnú horlivosť v záujme sblíženia občanstva s armádou, čo sa mu v značnej miere aj podarilo. Nielen zál. dôstojníci, členovia Sväzu, priľnuli láskou k tejto organizácii, ale i širšie kruhy občianske s porozumením podporujú tú činnosť, ktorá sa na mnohých miestach preukázala i peknými kultúrnymi výsledkami. Dôstojníci aktívne slúžiaci považujú si za mravnú povinnosť byť členmi Sväzu; z dôstojníkov v zálohe mnohí ale až podnes ešte nepochopili význam tohoto sdruženia a za členov sa neprihlásili. Úradne nútiť žiadneho nie je možné, aby sa stal členom sdruženia, ktoré na sebe nosí ráz organizácie stavovskej a súkromnej, ale je možné pôsobiť v tom smere, aby na takúto organizačnú činnosť všetci zál. dôstojníci boli vhodným spôsobom upozorňovaní.

Mimo upozorňovania zál. dôstojníkov v dobe prezenčnej služby a v škole pre výchovu zál. dôstojníkov na potrebu užšej spolupráce i v sdruženiach a organizáciach, mohlo by sa to upozorňovanie bez nátlaku konať i v dobe ich pobytu v zálohe. V rôznych dotazníkoch o osobných dátach jednotlivcov, ľahko by sa mohla vsunúť otázka, či je patričný zál. dôstojník členom niektorého voj. sdruženia stavovského a ktorého? Táto otázka ľahko by sa mohla dať i do klasifikačných listín a i do voj. knižočky, čo všetko bez priameho nátlaku upozorňovalo by zál. dôstojníkov na to, že i vojenská správa si cení, keď niekto nepovinne pracuje i v organizácii, ktorá jeho voj. vzdelanosť tiež rozširuje a prehľbuje.

Neprecenujem, ale ani nepodceňujem význam práce najrozšírenejšej organizácie tohoto druhu, Sväzu čsl. dôstojníctva. Čo o ňom hovorím, podávam to jednak z vlastnej skúsenosti a zo skúseností svojich druhov s ktorými som sa o týchto veciach mnohokrát šováraval. Je nesporné, že členom Sväzu, bývajúcim v mestách, kde sú

odbočky organizácie, ostanú vždy milými rozpomienkami chvíle, ktoré na schôdzach a shromaždeniach odbočky Sväzu strávili. Táto organizačná činnosť je iste najľahodnejším spôsobom, ktorým sa dá udržiavať stály záujem o armádu a jej organizačné i taktické otázky.

Keby Sväz čsl. dôstojníctva žiadnu inú prácu nekonal, len to, že svoje noviny, Dôst. listy, dával členom bezplatne, za členský poplatok, konal misiu pre armádu a národ cennú. Tieto, s rozličnými voj. otázkami sa zaoberajúce noviny vyhľadaly by týždenne členov Sväzu i v tých najodľahlejších kútoch vonkova a vzbudzovaly by záujem o veci vojenské i v takých členoch, ktorým by o tých rozmýšľať ináče snáď ani nebolo napadlo. Som presvedčený, že v úsudkoch nepreháňam, keď hovorím o neoceniteľnom význame pôsobenia Sväzu čsl. dôstojníctva, pri udržiavaní záujmu o veci vojenské medzi svojim členstvom.

Sám osobne znám záložných dôstojníkov, ktorí napriek tomu, že vo veku už dávno prekročili aj dobu druhej zálohy, ešte vždy sú členmi Sväzu, prejavujú čulý záujem o veci vojenské, horlivo sa zúčastňujú schôdzok a prednášok, v nich pracujú a debatujú. Pri takomto záujme, keby si voj. sdruženia takto vychovaly nové generácie, u ktorých tento čulý záujem bol by zjavom všeobecným, nemali by ťažkú prácu ani kurzy pokračovacie. Vzdelanie zál. dôstojníkov v dobe ich pobytu v zálohe vychádzalo by a bezpečne by sa opieralo o záujem, ohotu a snaživosť samých zál. dôstojníkov. Pri otázke vzdelania zál. dôstojníkov zdôrazňujem teda nielen potrebu rôznych vzdelávacích prostriedkov, ale i potrebu vzbudenia záujmu a ochoty jednotlivcov.

Keď som už spomenul organizačnú vzdelávaciu činnosť Sväzu čsl. dôstojníctva, nemôžem zamlčať ani okolnosť, že upozorňovanie zál. dôstojníkov na iné odborné časopisy vojenské je tiež nie bez významu. Mnohí ani neznajú či máme nejaké odborné časopisy, keď ale spoznajú časopisy a diela, ktoré vzbudia ich záujem, tých sa potom ľahko nespúšťajú a tak i sami svoju voj. vzdelanosť rozširujú.

Vedľa týchto, záujem budiacích a vzdelávacích činiteľov, spomeniem ešte i sjazdy dôstojníkov. Nemožno im poprieť významu, už či sú to len sjazdy reprezentačné, či pracovné. Povinnú návštevu takýchto sjazdov, pre ohľady finančné, ťažko by bolo zaviesť z moci úradnej, šlo by tu viac o iniciatívu a mravné ich podporovanie so stránky povolaných kruhov. Iniciatívu voj. správy myslím v tom smysle, aby pri vhodných príležitostiach patričné organizácie a sdruženia boli upozornené na potrebu sriadenia takýchto sjazdov a aby na tých boli nastolené aj otázky, ktoré sa nesú smerom všeobecne i odborne vzdelávacím.

Pri týchto návrhoch vychádzal som zo skúseností praktických a z daných pomerov životných, pre ľahší a jasnejší prehľad celého návrhu úpravy vzdelania zál. dôstojníkov v dobe ich pobytu v zálohe. Podávam ešte shrnutý, krátky nástin:

Vzdelanie zál. dôstojníkov v dobe ich pobytu v zálohe delil by som na povinné a nepovinné. Povinné by bolo v dobe I. zálohy a nepovinné v dobe II. zálohy.

V dobe prvej zálohy delilo by sa na dva stupne.

1. Stupeň prvý. Riešenie dvojité: a) Kurzy posádkové, b) Kurzy brigádne, alebo divizijné.

a) Kurzy posádkové, v dobe prvých štyroch rokov pobytu v zálohe, pre prvú skupinu zál. dôstojníkov, to jest pre tých, ktorí bývajú v oblastiach posádok, návšteva, vlastne prihlášky dobrovoľné. Základ a podmienka povýšenia na hodnosť poručíka v zálohe; dosiahnutá najmenej dobrá klasifikácia. Pri väčšom počte zál. dôstojníkov, bývajúcich v oblasti posádky, v ktorej by bol sriadený kurz, mohli by byť v dvojročných obdobiach prípadne dva kurzy, tým by bolo umožnené v prvom kurze nedosiahnuvším dobrej klasifikácie prihlásiť sa do druhého kurzu.

b) Kurzy brigádne, alebo divizijné v dobe druhého cvičenia v zbrani, pre zál. dôstojníkov bývajúcich v mestách, kde niet voj. posádok, alebo mimo väčších kultúrnych stredísk na vonkove. Účasť povinná, vlastne slúžobne by boli prikazovaní všetci, ktorí ešte pokračovací kurz posádkový neabsolvovali. Sem by boli slúžobne prikazovaní aj zál. dôstojníci bývajúci v oblastiach voj. posádok, keď sa pre nejakú príčinu do posádkových kurzov neprihlásili. Mimo týchto, dobrovoľné prihlásenie, bolo by povolené ešte aj tým zál. dôstojníkom, ktorí síce už navštevovali kurz posádkový, ale tam predpísanej klasifikácie nedosiahli.

Stupeň II. a) Dosiahnutie hodnosti nadporučíka v zálohe, podmienka: absolvovanie jedného špeciálneho kurzu s klasifikáciou najmenej dobrou, v dobe štvrtého cvičenia v zbrani; účasť povinná pre každého, kto už dosiahol hodnosti poručíka v zál.; slúžobné prikazovanie frekventantov.

b) Dosiahnutie hodnosti kapitána v zál.: Úspešné absolvovanie druhého kurzu špeciálneho v dobe piateho cvičenia v zbrani, účasť povinná pre všetkých nadporučíkov v zálohe, povinných ešte cvičením v zbrani; frekventanti slúžobne prikazovaní. Na základe dosiahnutia predpísanej klasifikácie po preložení do druhej zálohy dostali by povýšenie na hodnosť kapitána v zálohe.

V dobe II. zálohy dobrovoľné prihlásenie sa do niektorého špeciálneho kurzu k opakovaniu toho, alebo úspešná činnosť vo voj. písomníctve, ako základ pri vynikajúcich zál. dôstojníkoch k povýšeniu na hodnosť štábného kapitána.

Všeobecné vzdelávacie prostriedky cez celú dobu pobytu v zálohe: dobrovoľná činnosť v stavovských voj. združeníach a organizáciach, propagovanie voj. písomníctva a časopisectva, sriaďovanie reprezentačných a pracovných sjazdov dôstojníkov vôbec.

Pri podaných návrhoch vychádzal som z vedomia, že dôkladná náprava v otázke vzdelania zál. dôstojníkov je nezbytné potrebná, ale zároveň uvedomil som si aj to, že tá náprava sa stane len vtedy, keď voj. správa zasiahne do tejto otázky silnou rukou. Navrhované požiadavky a podmienky povýšenia, na prvý pohľad zdajú sa byť snád príliš prísny, ale len keď na ne pozeráme so stanoviska osobného pohodlia jednotlivcov; čo však, keď ide o záujmy všeobecné, o záujmy armády, nemôže byť smerodajným.

Jestli by sa tento návrh úpravy vzdelania zál. dôstojníkov v dobe ich pobytu v zálohe niekedy uskutočnil, verím, že by sa nové generácie zál. dôstojníkov do týchto zmenených vzdelávacích pomerov ľahko vžily a skoro by spoznaly, že takýmto dôkladným voj. vzdelaním najviac by získaly samé.